

ONA TILINI O‘QITISHDA INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISH

Umarova Dilafro‘z Anvarovna

Asistent o‘qituvchi

Abduvasiyeva Aziza Lazizjon qizi

SHDPI Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 4-kurs

3-21-guruh talabasi

Annotatsiya . *Maqolada umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida boshlang‘ich sinflarda ona tili fanini innovatsion texnologiyalardan foydalangan holda o‘qitish o‘quvchi dunyoqarashining shakllanishi, og‘zaki nutqning rivojlanishi va ravon bo‘lishida alohida ahamiyatga ega ekanligi haqida so‘z boradi. Shuningdek, darsda turli o‘yin va og‘zaki so‘rovlardan foydalanish, rasmlarga qarab gap tuzish, qiziqarli test savollariga javob topish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, dars samaradorligini oshiribgina qolmay, balki mashg‘ulotning qiziqarli kechishiga sabab bo‘lishi misollar yordamida keng ochib berilgan.*

Kalit so‘zlar: *ona tili, innovasion, texnologiya, ta‘lim texnologiyalari, interaktiv, metod, darvoza didaktik o‘yini*

Kirish

Bugungi kunda barcha sohalarda o‘zbek tilining jamiyatdagi o‘rni va nufuzini oshirish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar qilinmoqda. Davlatimiz tomonidan ijtimoiysiyosiy, ma'naviy sohalardagi islohotlar, jumladan, ta'lim-tarbiya ishlarini zamon talablari asosida tashkil etish, madaniyat, san'at va adabiyot sohaslarini takomillashtirish, kitobxonlik madaniyatini oshirish bo‘yicha qabul qilingan farmon va qarorlar o‘zbek tili, xususan, ona tili ravnaqiga xizmat qilmoqda. Ta‘lim jarayonida ilg‘or pedagogik texnologiyalarni faol qo‘llash, ta‘lim samaradorligini oshirish, tahlil qilish va amaliyotga joriy etish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir. Boshlang‘ich ta‘lim umumta‘lim maktablarining bosh bo‘g‘ini bo‘lgani sababli ana shu jarayonda o‘quvchi shaxsining mukammal rivojlanib borishiga ko‘proq e‘tibor berish lozim. Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining mas‘uliyatlari cheksizdir. Ular maktab ostonasiga endigina qadam qo‘ygan o‘quvchilarni maktab hayotiga ko‘niktirib, zamonaviy bilim olishlariga yo‘l ochib beradilar. Bolalarning o‘qishga munosabatlari, aqliy salohiyatlari ana shu davrda shakllanadi. Bu ham boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining vazifasi mas‘uliyatli ekanligini ko‘rsatadi. Pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan darslar tashkiliy usullari, o‘tkazish metodlariga ko‘ra o‘quvchi ehtiyojiga mos tushishi kerak. Chunki bunday darslar bola ruhiyatiga yaqinroq bo‘ladi. O‘qituvchi tushunishi kerakki, innovatsion usullarni joriy etish nafaqat o‘quvchilarga materialni yanada samarali

o'zlashtirishga yordam beradi, balki ularning ijodiy salohiyatini rivojlantiradi. Lekin bu o'qituvchining o'z intellektual va ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishiga ham yordam beradi.

Muhokama

Innovatsion ta'lim texnologiyasi - o'qitishning innovatsion usullaridan foydalanishga asoslangan ta'lim texnologiyasi. Pedagogika fanida innovatsion ta'lim texnikasining uch turi shartli ravishda ajralib turadi: o'quv jarayonini yoki uning muhim qismini qayta tashkil etishni talab qiladigan radikal, birlashtirilgan, bir nechta ma'lum elementlarni, uslublarni yoki usullarni birlashtiradigan, shuningdek, modifikatsiya qiluvchi yaxshilashni maqsad qilgan. ularni sezilarli darajada o'zgartirmasdan klassik usullar. Agar ularning mazmun tomonini tahlil qiladigan bo'lsak, bu texnologiyalar o'quvchilarning kasbiy faoliyatni tushunishga ijodiy yondashishini shakllantirishga, fikrlash mustaqilligini, muayyan vaziyatda maqbul qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradigan faol o'qitish usullariga asoslanganligini ta'kidlash mumkin.

Boshlang'ich sinflarda asosan hozirgi yangilangan darsliklarga asosan darslar o'yin texnologiyalari orqali olib boriladi. Bu esa o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi, hammada o'quvchilarni chaqqonlikka, zukkolikka chaqiradi. Meni ushbu maqolada yoritmoqchi bo'lgan metodim shundan iboratki, 4-sinf ona tili darsida Fe'llarning shaxs-son qo'shimchalari bilan tuslanishi mavzusini o'yin texnologiyasi orqali o'rgatishdan iboratdir. Ya'ni "Do'stingni top, Darvozadan o't" didaktik o'yinidir. Bunda bizga rangli kartochkalar, 14ta o'quvchi hamda A4 format qog'oz. Bu o'yin ikki qismdan iboratdir. Birinchi qismda o'quvchilar ikki guruhga bo'linadi. 6ta o'quvchiga kishilik olmoshlari: Men, sen, u, biz, siz, ular deb yozilgan kartochka, 2-guruh qolgan 6ta o'quvchiga boraman, suzamiz, sayr qildik, yugurasan, keldi, uchdilar kabi fe'llarni tuslangan shakli yozilgan kartochkalari tarqatiladi. O'yinni borishi: doskada ikkita o'quvchi yonma yon turishadi, ularni biri kishilik olmoshlari, ikkinchisi esa fe'lni tuslangan shakli bo'ladi. Doskadagi ikki o'quvchi darvoza rolini bajaradi. Kartochkalar tarqatilgan ikki guruh o'quvchilari o'z sheriklarini topishadi, hamda do'stini to'g'ri topgan o'quvchilar sherigi bilan birga darvozadan o'tishadi ya'ni masalan, Men boraman, sen borasan... Shu kabi fe'llarni tuslagan o'quvchilar darvozadan sheriklari bilan o'tishadi. Lekin sherigini topolmagan, fe'llarni tuslolmagan o'quvchilar darvozadan o'tolmaydilar. Bu o'yinni biz Fe'llarni shaxs-son qo'shimchalari bilan tuslanishi mavzusini mustahkamlashda foydlansak bo'ladi. Bu orqali o'quvchilarda sherikchilikda ishlash, guruh bo'lib ishlash, bir-birini hurmat qilish, do'stona munosabat shakllanadi. O'quvchi eshitgan narsasiga nisbatan jarayonda ko'rgan narsasini tez va aniq eslab qoladi. Shuning uchun biz darslarda ko'proq didaktik o'yinlar innovatsion texnologiyalardan foydalananimiz ma'qul. Boshlang'ich sinf

o‘quvchilarining psixologik va yosh xususiyatlaridan kelib chiqib, ona tili darslarida yana quyidagi innovatsion usullardan foydalanish tavsiya etiladi:

“Aqliy hujum” usuli: o‘quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda yordam beradi. Masalan, matn asosida savollar berilib, o‘quvchilardan tezkor javoblar olinadi.

Klaster usuli: ma’lum bir mavzu asosida asosiy tushunchalarni guruhlash, o‘zaro bog‘liqligini aniqlash.

Rol o‘ynash (rolli o‘yinlar): o‘quvchilarning og‘zaki nutqini rivojlantiradi, matn mazmunini yaxshiroq tushunishlariga yordam beradi.

“Insert” texnologiyasi: matn bilan ishlashda belgilar orqali o‘quvchi o‘z fikrini ifodalaydi: bilgan, yangi ma’lumot, tushunarsiz joylar.

Multimedia vositalari yordamida ta’lim: videodarslar, audio materiallar va interaktiv dasturlar orqali o‘quvchilarning darsga qiziqishini oshirish mumkin.

Bu usullar o‘quvchilarni faol o‘rganishga undaydi, ular mustaqil fikr yuritish, savollar berish, suhbatda ishtirok etish, mantiqiy xulosa chiqarish kabi ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar. Interaktiv darslar ularning eslab qolish qobiliyatini ham kuchaytiradi, darsga bo‘lgan ijobiy munosabat shakllanadi.

Xulosa

Boshlang‘ich sinflarda ona tilini o‘qitishda innovatsion usullardan foydalanish nafaqat dars sifatini oshiradi, balki o‘quvchilarni faol va ijodkor shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Har bir pedagog zamonaviy ta’lim jarayonining ajralmas ishtirokchisi sifatida an’anaviy uslublarni innovatsiyalar bilan uyg‘unlashtirishi, har bir darsga ijodiy yondashishi lozim. Innovatsion metodlar yordamida o‘quvchilar bilimni tayyor shaklda emas, balki izlanish, muhokama va tahlil orqali o‘zlashtiradilar. Bunday yondashuv ularda nafaqat o‘qish va yozish, balki erkin fikrlash, o‘z fikrini asoslash, muloqot madaniyati va hayotiy faoliyatga tayyorlanish ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi. Shu bois, boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari har bir darsda innovatsion texnologiyalardan maqsadli foydalanishga intilishi, o‘z ustida doimiy ishlashi zarur. Bugungi kunda ta’lim sifatini oshirish — pedagogning o‘z metodikasini zamonga mos ravishda yangilay olishida, o‘quvchini shunchaki eshituvchi emas, balki faol ishtirokchiga aylantira olishidadir. Innovatsion yondashuvlar orqali o‘tkazilgan har bir ona tili darsi — bolalikdan fikrlashga, savodga, muloqotga va ijodkorlikka yo‘naltirilgan qadriyatli qadamlardir.

Foydalanilgan adabiyotlar

Xolmatova D. Ona tili o‘qitish texnologiyasi va innovatsiyalari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.

2. Toirova M., Xolmatova D. Boshlang‘ich sinflarda ona tili o‘qitish metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2017.

3. Shodiyeva N. Innovatsion ta’lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.

4. Raxmonqulova G. Boshlang‘ich ta’limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.

5. Xodjayev N.X. Ta’limda innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2018.

6. Qurbonova M. Ona tili darslarida interfaol metodlardan foydalanish. // “Boshlang‘ich ta’lim” jurnali, 2022, №3.

7. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi tomonidan tasdiqlangan 1–4-sinflar ona tili darsliklari va o‘qituvchi uchun metodik qo‘llanmalar.